

SADRŽAJ

GLAVA I MEĐUNARODNA PODELA RADA

	Strana
1. POJAM I ZNAČAJ	3
2. TEORIJSKI ASPEKT	3
1. Adam Smith	6
2. David Ricardo	6
3. John Stuart Mill	7
4. Gottfried Haberler	8
5. Berthil Ohlin	9
6. Karl Marks	10
7. Vladimir Ilič Lenjin	12
8. Argihri Emmanuel	14
3. DINAMIČKI VERSUS STATISTIČKOM PRISTUPU MEĐUNARODNOJ PODELI RADA U PRAKSI	15

GLAVA II SVETSKO TRŽIŠTE — SAVREMENI POGLEDI

1. POJAM SVETSKOG TRŽIŠTA	25
2. NACIONALNI EKONOMSKI PROSTORI	29
3. ZNAČAJ SVETSKOG TRŽIŠTA	31
4. RAZVOJ SVETSKOG TRŽIŠTA	32
5. FORMIRANJE CENE I RASPODELA VREDNOSTI NA SVETSKOM TRŽIŠTU	33
6. NOVAC I SVETSKO TRŽIŠTE	39
7. MOGUĆNOSTI PONOVOG USPOSTAVLJANJA JEDINSTVA SVETSKOG TRŽIŠTA	41

GLAVA III SUBJEKTI U SVETSKOJ PRIVREDI

1. POJAM I OSNOVNA PODELA SUBJEKATA	45
2. PREDUZEĆA	45

	Strana
Monopoli i transnacionalne kompanije	45
a) Pojam i proces nastanka	45
b) Dimenzije veličine i snage	50
c) Način delovanja	52
Preduzeća u zemljama sa centralno-planskom privredom	55
Preduzeća u zemljama u razvoju	56
3. BANKE	57
a) Banke u kapitalističkim zemljama	57
b) Banke u zemljama SEV	59
c) Banke zemalja u razvoju	60
4. DRŽAVA	61

GLAVA IV MEĐUNARODNE EKONOMSKE TRANSAKCIJE

1. POJAM I VRSTE	65
2. MEĐUNARODNO KRETANJE ROBE	66
a. Pojam, karakteristike, značaj	66
b. Oblici izvoza i uvoza robe	70
a) Redovan izvoz i uvoz	71
b) Vezani poslovi	71
Kompenzacioni poslovi	71
Poslovi dorade i prerade	74
Sajamski kompenzacioni aranžmani	74
Lizing aranžmani	75
Malogranični i susedni prekomorski promet	75
Klirinški aranžmani	76
Tendencije u razvoju kompenzacionih poslova	76
c) Dugoročna proizvodna kooperacija	77
1. Pojam i oblici	77
2. Karakteristike i značaj kooperacije — razlike u odnosu na klasičnu trgovinu	79
3. Tendencije u razvoju dugoročne proizvodne kooperacije u svetu	80
4. MEĐUNARODNI PROMET USLUGA	82
Međunarodne bankarske usluge	83
4. MEĐUNARODNA MIGRACIJA RADNE SNAGE	88
5. MEĐUNARODNO KRETANJE KAPITALA	90
1) Pojam	90
2) Oblici	90
a) Direktna ulaganja	91
b) Portfolio plasmani	91
c) Međunarodni zajmovi i krediti	92
3) Motivi međunarodnog kretanja kapitala	93
4) Zemlje neto izvoznice i neto uvoznice kapitala	94
5) Efekti i politika	96
6. MEĐUNARODNI TRANSFER TEHNOLOGIJE	97
1. Značaj i pojam tehnologije i njenog transfera	97

	Strana
2. Tehnološke revolucije	100
3. Oblici transfera tehnologije	102
a. Patenti i licence	102
b. Proizvodno-tehnička dokumentacija	103
c. Znanje i iskustvo	103
d. Transfer tehnologije	105
e. Međunarodna tehnička pomoć	106
4. Način plaćanja i finansiranja transfera tehnologije	107
5. Zemlje neto izvoznice i zemlje i neto uvoznice tehnologije	108
6. Politika međunarodnog transfera tehnologije	111

GLAVA V FAKTORI POLOŽAJA NACIONALNE U SVETSKOJ PRIVREDI

I. POJAM I PODELA	115
II. MAKRO FAKTORI	116
1. Geopolitički položaj i raspoloživost prirodnih resursa	116
2. Veličina zemlje	116
3. Nivo, dinamika i struktura razvoja	117
4. Mezo i makro društvena organizacija	119
5. Dugoročne strukturne promene u svetskoj privredi	120
III. MIKRO (MEZO) FAKTORI	121
1. Faktori na strani ponude	122
2. Faktori na strani tražnje	123
3. Faktori koji dovode do spajanja ili odbijanja ponude i tražnje	124
a). Kvalitet i tehnološka svojstva	125
b). Cene, korigovane instrumentima spoljnotrgovinske politike	126
c). Način plaćanja	127
d). Rokovi isporuka i način održavanja	128
e). Organizacija istupanja na spoljna tržišta i marketing	128
f). Razvojno osposobljavanje privrede zemalja kupca	129
4. Ostali faktori razvoja spoljne trgovine i konkurentnosti	130
IV. ELASTIČNOST IZVOZA I UVOZA	131
a. Elastičnost prema cenama	131
b. Elastičnost izvoza i uvoza prema dohotku	132

GLAVA VI POKAZATELJI USPEŠNOSTI U SPOLJNOJ TRGOVINI

POJAM I OBLICI	135
I UTICAJ SPOLJNE TRGOVINE NA DOHODAK, CENE I ZAPOSLENOST	135
a. Uticaj na dohodak (privredni rast)	135
b. Cene	141
c. Zaposlenost	141
II UTICAJ NA PLATNI BILANS	142

70. - TRG. I PLATNI BILANS
67. - MULTIPLIKATOR IZVOZA - 137 STR

	Strana
1. Bilans transakcija, devizni bilans i obračunski BILANS	143
a. Bilans transakcija	143
b. Devizni bilans	143
c. Obračunski bilans	144
2. Definisanje ravnoteže u platnom bilansu	145
3. Faktori koji utiču na stanje platnog bilansa	148
4. Način uspostavljanja ravnoteže i finansiranje deficita u platnom bilansu	150
5. Devizna kontrola i platni bilans	152
6. Uticaj devalvacije na platni bilans	153
III OTVORENOST I POLOŽAJ NACIONALNE PRIVREDE NA SVETSKOM TRŽIŠTU	154
1. Otvorenost nacionalne privrede	154
2. Položaj nacionalne privrede na svetskom tržištu	156

GLAVA VII SPOLJNOTRGOVINSKI SISTEMI I POLITIKE

KARAKTERISTIKE SPOLJNOTRGOVINSKOG SISTEMA I POLITIKE	
U ZEMLJAMA SA RAZLIČITIM DRUŠTVENIM SISTEMIMA	159
1. LIBERALIZAM I PROTEKCIONIZAM	160
a. Liberalizam	160
b. Protekcionizam	161
c. Dilema liberalizam ili protekcionizam?	162
d. Istorijsko-teorijski aspekt	165
e. Tendencije u razvoju liberalizma i protekcionizma u periodu posle drugog svetskog rata	169
2. MULTILATERALIZAM I BILATERALIZAM	181
a. Multilateralizam	181
Opšta obeležja i definicija multilateralizma	181
Uloga Međunarodnog monetarnog fonda	182
Svetska banka	187
Međunarodno udruženje za razvoj (IDA)	189
Međunarodna finansijska korporacija (IFC)	190
b. Bilateralizam	191
c. Razvoj sistema multilateralizma i bilateralizma	193
d. Multilateralizam versus bilateralizma	197

GLAVA VIII INSTRUMENTI SPOLJNOTRGOVINSKE POLITIKE

1. DEFINICIJA I PODELA	199
2. MERE DELOVANJA PREKO CENE	200
A. DEVIZNI KURS	200
Pojam deviznog kursa	200
Vrste deviznih kurseva	201
a. Fluktuirajući (devizni kurs)	201
b. Fiksni kurs	203

	Strana
c. Kurs ravnoteže	205
B. CARINE	206
a. Pojam i opšta podela	206
36 b. Vrste carina	207
37 c. Carinska vrednost i carinska osnovica	208
38 d. Carinska tarifa	209
4 e. Odstupanje od carinske tarife	209
2 f. Carinsko opterećenje	210
g. Carinsko područje	211
3 h. Carinska unija	211
4 i. Ekonomsko dejstvo carina	211
C. IZVOZNE PREMIJE	212
a. Pomoć izvozu	212
b. Vrste izvoznih premija	214
D. KVANTITATIVNE MERE	214
a. Mere trgovinske politike koje deluju na izvoz i uvoz preko količine	214
b. Zabrane izvoza i uvoza	215
c. Izvozni i uvozni kontingenti	215
d. Devizne kvote	216
e. Uvozne dozvole	217
E. MEŠOVITE MERE TRGOVINSKE POLITIKE	217
a. Indirektni protekcionizam	217
F. SPECIFIČNI OBLICI PROTEKCIONIZMA	219

GLAVA IX REGIONALNE EKONOMSKE INTEGRACIJE I REGIONALNA TRGOVINSKA POLITIKA

1. POJAM	221
2. MOTIVI INTEGRACIJA	221
3. ISTORIJAT U STVARANJU INTEGRACIJA	222
4. METODI INTEGRISANJA	224
5. FAZE U RAZVOJU INTEGRACIJA	224
6. EFEKTI REGIONALNIH INTEGRACIJA	225
7. EVROPSKA EKONOMSKA ZAJEDNICA (EEZ)	227
a. Karakteristike zajednice	227
b. Trgovinska politika EZ	228
c. Poljoprivredna politika EZ	231
d. Finansijska i monetarna politika	233
e. Odnosi u zajednici — stanje i perspektiva	235
f. Jugoslavija i EZ	236
8. EVROPSKO UDRUŽENJE SLOBODNE TRGOVINE	237
9. SAVET UZAJAMNE EKONOMSKE POMOĆI (SEV)	240
a. Jugoslavija i SEV	241
10. INTEGRACIJE ZEMALJA U RAZVOJU	242
a. Osnovne karakteristika	242

	Strana	
b. Proces osnivanja i međusobna ekonomska saradnja	244	-107
c. Finansijska, monetarna i tehnološka saradnja	246	108
d. Stanje integrisanosti i perspektiva	248	
11. JUGOSLAVIJA I REGIONALNE EKONOMSKE INTEGRACIJE	249	

GLAVA X

ODNOSI SNAGA U SVETSKOJ PRIVREDI	251	
1. DOMINANTNE I DOMINIRANE PRIVREDE	251	-109
2. DOMINACIJA U MEĐUNARODNOJ TRGOVINI	255	
a. Promene u robnoj strukturi međunarodne trgovine	255	110
b. Regionalna usmerenost svetske trgovine	258	
Regionalna usmerenost po zemljama	258	
Usmerenost po grupama zemalja — regionima	259	
3. USLUGE, TEHNOLOGIJA I KAPITAL KAO FAKTOR ODNOSA SNAGA U SVETSKOJ PRIVREDI	262	111
4. SVETSKA PRIVREDNA KRIZA I NOVI MEĐUNARODNI EKONOMSKI POREDAK	263	-112

DEO DRUGI

GLAVA XI

PRINCIPI SPOLJNOTRGOVINSKE POLITIKE JUGOSLAVIJE	265	113
1) Materijalne pretpostavke	265	
2) Sistemske pretpostavke	267	114
3) Osnovni principi	269	115

GLAVA XII

RAZVOJ SPOLJNOTRGOVINSKOG SISTEMA I POLITIKE JUGOSLAVIJE	273	
1) Period 1945—1960.	273	116
2) Period 1961—1974.	273	
3) Period 1975—1987.	274	117
4) Period 1988. i dalje	275	

GLAVA XIII

SPOLJNOTRGOVINASKA MREŽA JUGOSLAVIJE	279	118
1) Razvoj mreže	279	
2) Mreža u zemlji	282	
a) Preduzeća-uslovi za obavljanje spoljno trgovinskog prometa	283	119
b) Ovlašćene banke	285	
c) Sistem narodnih banaka	285	
d) Jugoslovenska banka za međun. ekon. saradnju	286	

	Strana
e) Savezni sekretarijat za ekonomske odnose sa inostranstvom	288
f) Savezni sekretarijat za finansije	288
g) Privredna komora Jugoslavije, republika i pokrajina	289
3) Mreža u inostranstvu	290
a) Osnivanje preduzeća u inostranstvu	290
b) Predstavništva, poslovne jedinice i poslovnice u inostranstvu	293
c) Poveravanje obavljanja privr. del. str. licima	294
d) Ulaganje sredstava u strana preduzeća	294
e) Obavljanje bankarskih i finansijskih poslova, poslova osiguranja i reosiguranja u inostranstvu	294
4) Inostrana mreža u Jugoslaviji	294
a) Razni oblici inostrane mreže	294
b) Osnivanje stranih predstavništava u Jugoslaviji	294

G L A V A XIV

ROBNA STRUKTURA SPOLJNOTRGOVINSKE RAZMENE JUGOSLAVIJE

1) Osnovni pokazatelji	297
2) Izvoz i uvoz po ekonomskoj nameni	299
3) Izvoz i uvoz po privrednim granama	300
4) Viši oblici privredne saradnje kao oblik izvoza i uvoza	301
a) Dugoročna proizvodna kooperacija	301
b) Pribavljanje i ustupanje prava industrijske svojine, znanja i iskustva	302
c) Uvoz robe koji predstavlja ulog stranog lica	303
d) Poslovi proizvodnog Sharinga	303
e) Uvoz opreme u dugoročni zakup (Lizing)	303
f) Davanje koncesija stranom licu kao i objekta u zakup	304
g) Franšising kao oblik izvoza i uvoza	304
5) Posebni (specifični) oblici spoljnotrgovinskog prometa	305
a) Kompenzacioni poslovi	305
b) Malogranični i susedni prekomorski promet	305
c) Međunarodni sajamski kompenzacioni poslovi	306
d) Izvoz i uvoz robe radi oplemenjavanja	306
e) Prodaja robe u slobodnim carinskim prodavnicama i komisijama	306
f) Izvoz i uvoz radi zamene neispravne robe	307
g) Izvoz robe bez naplate, odnosno uvoz robe bez plaćanja	307
6) Izvoz i uvoz u slobodnim i carinskim zonama	308
7) Dan izvršenja izvoza i uvoza robe	310
8) Standardni, atesti, tehnički normativi, zdravstvena kontrola, zabrana uvoza i druga ograničenja uvoza	310
9) Izdavanje uverenja i isprava koje prate robu pri izvozu i uvozu	311
10) Kontrola i praćenje spoljnotrgovinskog poslovanja	311
11) Konkurentnost izvoza	312

GLAVA XV

Strana

125 → REGIONALNI TOKOVI IZVOZA I UVOZA JUGOSLAVIJE

1) Osnovni pokazatelji	315
2) Saradnja sa zemljama OECD	316
3) Saradnja sa zemljama Istočne Evrope	320
4) Saradnja sa zemljama u razvoju	321
5) Saradnja sa zemljama-glavnim partnerima Jugoslavije	322
6) Izvoz i uvoz republika, posebno Republike Srbije	323

GLAVA XVI

126 → USLUGE U SPOLJNOJ TRGOVINI JUGOSLAVIJE

1) Vrste usluga i njihove osobnosti	325
a) Izvođenje investicionih radova u inostranstvu	325
b) Razne vrste saobraćajnih usluga	327
c) Turističke i ugostiteljske usluge	328
d) Posredovanja u spoljnotrgovinskom prometu	328
e) Zastupanje stranih lica	329
f) Ostale usluge	331
2) Konkurentnost u uslugama	332
3) Značaj usluga u spoljnoj trgovini Jugoslavije	333

GLAVA XVII

127 → KAPITAL, RADNA SNAGA I TEHNOLOGIJA U EKONOMSKOJ SARADNJI JUGOSLAVIJE SA SVETOM

1) Kapital	337
a) Kreditni oblik	337
b) Saradnja sa međunarodnom bankom i drugim međunarodnim finansijskim institucijama	341
c) Međunarodna banka	341
d) Međunarodni monetarni fond	342
e) Saradnja sa evropskom investicionom bankom	343
f) Saradnja sa inv. bankom zemalja SEV	343
2) Direktna strane investicije	344
3) Radna snaga	350
4) Saradnja u oblasti transfera tehnologije	350

GLAVA XVIII

PLATNI BILANS JUGOSLAVIJE

1) Stanje platnog bilansa	355
---------------------------------	-----

2) Ravnoteža u platnom bilansu	Strana 355
3) Politika i perspektiva platnog bilansa	357

G L A V A XIX SPOLJNOTRGOVINSKI SISTEM JUGOSLAVIJE

1) Carine u spoljnotrgovinskom sistemu	359
2) Regulisanje izvoza i uvoza — robni režimi	364
a) Slobodan uvoz i izvoz	365
b) Kontingent	365
c) Dozvola	366
d) Razvrstavanje robe na pojedine oblike	367
e) Način i postupak za raspodelu kontingenata	367
3) Privremeni uvoz i izvoz robe	369
4) Podsticaj izvoza	373
5) Održavanje nadmetanja i prikupljanja ponuda radi kvalitetnog obavljanja uvoza	376
6) Čuvanje ugleda u spoljnotrgovinskom poslovanju	377

G L A V A XX DEVIZNI SISTEM JUGOSLAVIJE -132

1) Osnovni pojmovi	379
2) Platni promet sa inostranstvom	379
3) Ostvarivanje i korišćenje deviza	380
4) Devizno tržište i devizni kurs	384
5) Iznošenje i unosenje dinara, deviza, hartija od vred. i zlata	386
6) Devizna kontrola	387

130 new 1-
133
134